

Социальный магьаналы ишлеге ахчаны өлчөмү торлеңмегенди

Ахыры. Алы 1-чи беттеди.

Анга приватизация этисе, бюджетте ий кесек файда тошериги белгилениди. Экономика политика, илек эмда предпринимательство жаны бля комитети атындан өлшеңер Натб Бозиев-Парламентти Преседателити заместителити-комитет Правительстону ол ырыскы республиканы илгидин кертиону юсонен тилгич кыбыл кргенин билдиргенди. болсада ол токташтырылган багыттын учу сатылмазга керекди деп, сзюно алай салганды.

Министр аңгылатканга көрө, кырал дачаны багысы 19 миллион сомду, алы ол аукционда андан багыт сатылганга болукту, КьМР-ни Правительстону Преседатели Андрей Ярин

а сатыу-алуу ачык халда бардырылганын, бу иште сейри болган хар ким да коңур комиссияны жыйында куатышырга онг табарыгын айтканды.

Башха ырыскы Нальчике Тарчово орманда жашау ой бля байламды. Аны курулуран аңда саратра алгыкыла, алы ол 60 юйор болдыла, кеслерни ююшлөрүн кьшошандыла, 8 миллион сомну замандыча бергенди. Алай ой а жарталы ишенип кылганды. Энди аны «Ахчаны жетдир ююн, он Нальчик шахарны оюнуна кьнюрюлорге керекди, андан сора инвестицияла салгыкыла иленириктиде. Депутатта Пресидателити арыскы республиканы илгидин кертиону юсонен тилгич кыбыл кргенди. Дагы-

а регион магьаналы авто-мобиль жолланы 19,32 километрин Кьабарты-Малкьар Республиканы кырал илгидин федеральныге өтдюрюрге ырызылгын бергенди.

Башха магьаналы вопрос-ладан бири республиканы бюджет бля байлалы болгыныди. Финанса министр Азрет Бишенов айтканга көрө, кризис бля байлалы анга бир кыауун торлендири-бирибиз статистика көрө, кьнюрюлү азытайындыла, алай социальный магьаналы ишлеге уа ахчаны өлчөмү белгиленингени кылады. Аны кой, социальный сферада бир кыауун ишлеге, ол сан-дара Президентти программасы бля кадрла хазырлауға, адамданы иш бля жалчытыу кыошак мадарларына,

торленюле кийиргенди эмда көп башха законпроектлени оююн, алыны кыбыл кргенди.

Ахырында ала Кьабарты-Малкьар Республикада Адамны эркинликери жаны бля уполномоченныи ишени юсонен докладта тыгыз кылганды. Адамны эркинликери жаны бля уполномоченныи Борис доклад бля КьМР-ни Пресиденти. Конституция содо да шатыргы болгандары, ол газетде басмаланганында билдиргенди. «Кьырал бля жамаут праволу болуп токтасала, адамла право жаны бля билмилли болса, ол заманда биз башха торло жашаргы болурубз. Алыкы уа адамданы праволары сакылау жаны бля проблемала кетдило», - дегенди.

Доклада башха оююлгөн прополслага көре да жыйында тийишли бегимле кыбыл этилгенди.

Сиз 1-чи Майны кылай белгилейсиз?

НАСТАЛАНЫ Владимир, КИРФ-чи Нальчик шахор комитетини Биринчи секреторыны заместителити

- Ким кылай айтса да, адамлагы аз башыны, урунуун байрамына жарыксыз берген, кыуан келтирген юн бола болмаз деригим келеди. Ол жылы табигыйт жашандан, жан жануар, озогалган кезимюдо. Адамла 1-чи Майга ий кыуумла бля тобюдеди, халкыканы миллеттени арасында келишюмюк, шубькюну юнонона шытадыла, анга эрттенде хазырланы тобюге ашыгадыла.

Мен байрам юн бир ниетти адамларым бля бирге болуруга, халкыла аралы халланы кеслеринден өлшеңгер, мамыр демонстрацияга кыатышырга оюме. Жаз башы байрамы жашауубузу ару этеди, улуну, гитични да келлерин жарытады. Андан иги уа не барды дунияда!

ОТАРЛАНЫ Халим, урунуун ветераны:

-1-чи Май байрамы тарыхы оюкна көп затны озюбюге торшюред. Заман не бек торлене, жашау халла өзгере болуруга да кыраары, аз башыны, урунуун байрамы сапай кыатышыгы жашык байрамы болганды кылады.

Биз студент жылларыбызда, бля байрамга хар жыл сайын кыуанчыл келгенибз, тообу, оюнобу бля жыйынган жамаутыны келюп кетюргенибз. Жыл саныбыз торлене, уруунда чыныга баргынабыз сайын да 1-чи Майга кертичли кылыгыбыз. Байрам той-юонга оююн кыатышыбыз.

Алай ол юн табигыйтатха чыгарга, тенгилерги бля олтуруп, келюбюно кетюрочуна халар айтырга, терек бахчада жуанырга да угтай демейбиз.

БАККУЛАНЫ Жамал, Шимкал-Кавказ илиму-кылым институтуну директоруну заместителити

- Институтту ишчилери Нальчикде урунуун эм жаз башыны байрамына аталган митингге кыатышырылды. Мен да ала бля бирге болуукмы. 1-чи Май - ол мамырлыкчы, урунган адамданы байрамыды, аны себетли мен анга келюм кетюроюлоп алай тобюме.

КУРДАНЛАНЫ Исхак, Элбрус:

- Манга ол юн кьонакыла келгилдик, алыны, Искьору тийресине элип, аламат таубуубу, айбат жерлерибизни кьнюртюрюкчю.

УЛЕБАШЛАНЫ Фатима, Эльбрус:

Нальчикки 14-чо номерли гимназиясыны устазы:

- Аппам сау болган заманда, бир иги тере кыралган эди: 1-чи Майда барыбы да бирге Огурун Жемталга аны ююке жыйылычу эдик. Ол илгичи көп жылла озгандыла, болсада аны тересин бузмайбыз.

Улуу юйорюбюз - анымы өзгелдерин, кьарындашларын да тугунала, тудуукыла да - хар жылдан элге барып, бир бирибизни тансыкылабыз. Заман кытыктындан, оюгенибича тер-тер тобюямачуубуз, аны ююн бля юноно ашыгыт сакылабыз.

УЯНАЛАНЫ Ибрагим, «Урентиги гор» журнлуну кылуучулары:

- 1-чи Май - ол урунган адамды белгилейди, аны себетли анга иш юсонен тобюерки. Ишлерге жарасанг, ол да кыуанды. Алай бля Огуры Малкьарга барып, бахчада кюорешиме. Мени оююма көрө, кыралда 1-чи эм 9-чу Майны, 7-чи ноябрны бля Жангы жылы байрамды баш магьаналы болгындадыла. Ала бизни тарыхыбыз бля байламдыды. Аларын торленди баргытталгыкыла, ала, унутулмай, ий терге айлангандары.

ГЕРАЛАНЫ Жамал, 3723 номерли аскер бөлүм:

- Ол юн хар ким да солуган этерикми, мен а, жолдашларым бля бирге, мамыр адамданы тынчлыклары сакылаурукмы. Ич аскерле байрамданы кезиюнде кылуулк этюуну кыаты ишизини кьнюрчюдеди. Быйай алып кыраганды уа, Улуу Юлдузды юнонон сора, 1-чи Май бек оюген байрамы: табигыйт кышы суукылдан сора «уянады», төгөрөк чагыды!

ЖАНТУЛАНЫ Фатима, КьМР-ни гумонитор тинтилерини институтуну кичи илму кылуучулары:

- Белгилеримге деп билгемле, мен аны байрамча көрмөймө. Болсада солгу юн болганды да, анга кыуанам.

УЛЕБАШЛАНЫ Зефир, предприниматели:

- Кесими улгу болмагын тоюонен барды да ашгада суу юноно анда өтдюрюлгөн. Токенде аскер кеп болгандан, энди аладан артык улгу файда да чыккымайды, байрам кюнде уа бир кесек ача тошюргө болуукту. Аны себетли бизге солгу жокду, ишлерибиз, көбюбюз кетюроюлоп.

МАХОВВОЛАНЫ, токист:

- Кеп заманда манга байрам кюндеде ишлерге тошеди. Алай бу жол мен солурукмы. Муну алында, шубькун өлшеңип, 1-чи Майда шолгода бирге окугунла бля тобешу болуукту деп билдиргенди да, бек кыуанганмын. Эштюда, шахардан тышына чыгып, олтурдук болурубз.

Басмагыз **ТЕМОЛАНЫ Мухадн ТЕКУЛАНЫ Мауд,** **ТИКАЛАНЫ Фатима** хазырлагандыла.

Улуу жигитликке баш ура

Бизни хар бирибизге да багыялы Улуу Хорланны ююно бля алыгышыу сөвлери бля КьМР-ни Пресиденти Арсен Канокв кып салган алгышшау кыгагыла эмда абадан төлюге болушукыга деп бардырылган бите-республикалы суботникке жыйылган ахчадан 5-шер минг сом байрамны алында да 1581 адамга берилдикте. Алыны алыкыла Улуу Ата журт урушка кыатышкандыла эмда өлгөн аскерчилени юйдегилериде.

Суботникке 107 минг адам кыатышканды. Ала кеслерини бирююнлык иш хакыларын аны Фондуна өтдюр-генди. Толу болмазга керө төгөрүлгө көрө, битеу да 7875 минг сом жыйылганды. Ол аха 9-чу майга «Эсимдери, өлгөнчю!» деген ниет бля бардырылгыкыды. Жюзе бля ленточка автомобильлени антенналарына, сумкаларына бауларына, курткаларга, сабий арбачкыкыла тагыгыладыла. Терөде болганыча, ленточканы тактыкыны бля хар адам урушун велтерларнына жорек ырызылыгыны, алыны жигитликери бля өлгөнчюлени, өлгөнчюле хурмет этгенин билдиреди. Кьабарты-Малкьарда бу иш шенөгөдөн окуна барды. Ленточкалары торлю-торлю жамаут организациалары активистери ююшеди.

Республикада Улуу Ата журт урушда Хорланны 2010 жылда болуук 85-жыллыгына хазырлануу, аны байрамны бардыруу жаны бля ишени планны бусыганды окуна жарашдырылганды эм кыбыл этилгенди. Кыуру комитетге КьМР-ни Пресиденти Арсен Канокв башчылык этеди.

Екатерина ТУЛСОВА КьМР-ни Пресиденти бля Правительстону прес-службасы.

Асият Черкесова бля Ирина Ракитина Левон Аронянга жыр саугага этедиле.

ТУРНИРГЕ КЫАТЫШХАНЛАНЫ ОЮМЛАРЫ «Адамларыгыз - ачык келлюле, табигыйгатыгыз - сейир-тамаша!»

Онон юноно ичнде дуняны бек кичюу грессейстерини Нальчикде шахмат оюноп эргиндеди. Кьабарты-Малкьарда кырал сессиме бля кетериклери сорганыбызда, ала былай айткандыла:

Владимир АКОЛЯН: - Биз кеп жерде болубыз, алай мындача кьонакбайлыкты алыкыла кьнюрчюдеди. Адамла бизни даражакыны кьнюрчюлери бек жьнюрчю. Табигыйгатыгыз ариуду, хаугысы - таза, тауларыгыз - сейирлик. Бери солурга келгире болуукту.

Борис ГЕЛЫФАН: - Нальчине бек жаратканам, аруу, таза шахарды. Кыайры барсак да, мында биз жерге тобюегенди. Алай хар жерде да тоююло.

Васили ИВАНЧУК: - Сизни республика мени эсимде жаркыкыюунады. Адамларыгыз, шахарыгыз, аскерююла. - Минги тауга жолуулуктуму уа бир заманда да утулмай.

Евгений АЛЕКСЕЕВ: - Мен да бек жаратканам республиканы. Турнир да бийик даражада куралганды. Ауди-герни юси оуларына барып да заууклу солугунабыз.

Петер ЛЕКО: - Кьабарты-Малкьарда жаркы жорюкли адамла жашадыла. Солгу кьнюрчюдеди аны бектон бек озгобюбз. Турнир бийик даражакы болганы себетли, жарсыуга, республиканы битеу аруу жерлерин кьнюрчю табилкыгыбызды.

Рустам КАСЫМЖАНОВ: - Турнир мен кесим оюнгенча ойланмаганымы жарсытады. Алай аны куралганыны юсонен айтсам, тарыкыган айыл болур эди. Бизни жашауун жаркыкы ойнагын залыбыз да тагында. Адамла бля да бир тили табыл алай турганыбыз Нальчикде. Кьонакбайлык а бир заманда да унутулмайды.

Павел ЭЛЬВАН: - Эришюу бийик даражада куралганын чертиге тийишди. Бизни ырызы этер ююн, адамла хар нени да кьнюрчюлери келгилери бля тамамлаганыры кьнюрчю торганды. Сиз ююн, бийик юн атында Пресиденти

Шарип МАМЕДЯРОВ: - Мен да Павелга айтканам кыошкыла, адамданы кьонакылагыла намис эттенири, алыны кьнюрчюлери эспенди. Мени окумуа көрө, ол магьаналы ишди. Турнир аны куралганына, бизге да бийик даражада өтгенди. Анга кыялыны салгынагыла жорюгимден ыгып эттеме.

Гата КАМОКОВА: - Епорк айттырга оюймөймө, бу турнирде бек осал ойнаганы. Алай аны куралганына уа алыны салгынагыла тоюлоду. Сизни жерлериниз да жаратканы, таза хаугыга бля солгу да заууклык агынамы.

Пётр СВИДЛЕР: - Хар че да аламат эди, алай азырнда келим буулганды. Болсада анда Нальчине терлиги жокду, кесим игрек ойнаркы керек эди. Битеу да алып айтканда уа, мында бизге бек сейирлик тобюегенди, ойнаганды, жашаган болууларыгыз да ырамын.

Сергей КАРЯКИН: - Петрни айтканына кыошарыман. Чирк келгере баргынабыз эсимде кыалганды. Терениги 365 метр болган келге анта да бир кыайтырмын. Аман болса уа, анда оююн жуурурук эдим.

Александр ГРИШУК: - Мен биринчи юн окуна айткан эдим битеу кылай тобюегенин жаратканымы. Чирк келгилериниз, тауларыгызы уа унуту аман жокду. Эңиге дери мен алып аруу, тамаша жердеде болгандыман. Турнирде болгунган кьнюрюмдөлерим аламат болмасала, Нальчик жаркыкы кыошкыла жорюгимди.

Басмагыз **ОСМАЛАНЫ Ашшат** хазырлаганды.

КОНКУРС

Устазла кеслерини тасхаларын ачкандыла

Бу кюнде «Жылы бек иги устазы» деген ат бля республиканы конкур бардырылды. Анга шахарлары, элени школларындын келпе кыатышканды. Алыны ишлерине уа Билим Бюрум илму министрстону эксперт комиссиясы кьнюрчю.

Комиссияны алында кеслерини презентацияларын Маюскин шахарны оюнчюно номерли орта школуну башланган класстарыны устазы Ольга Гондак, Черек району Бабуент элини орта школуну орус тилден бля литературадан устазы Глашланы Валентина, Наркыла шахарны экичи номерли школуну математикадан устазы Александр Грудачёва, Ташлы-Талады орта школуну орус тилден бля ОЖ-дан устазы Гуамаланы Илияс, Тьрнаууну атыкчы номерли орта школуну химиядан устазы Гюлюканы Анна эм башкала кыоруулагандыла. Ала барысы да ишлеринде инновация техно-

жандан соруула бек кеп болгандыла. Ала ол кыайсы программасы кери ишленгени, методика иши бля да баланы презентацияны орус тили устазы Глашланы Валентина селешенгенине ангылар ююн, кылай болушук этилгени, башха айткандыла, технологияны ююнчюлени бегирек эс бургындарын эм алыны бек сайлагындарын да ангыларгыла керек эди.

Башланган класстарыны орус тили юйретюну, окуууларыны табигыйтат бля ашкьнюрчюлени кьнюрчю оюн халда бардырылганы билдиргенди. Сайылы, эриги турмай, ол оюну хайры бля дерге, анда айтылган азыгыла эс бургалганы эм юйрөгөнчюленин чертенди. Бу устазга комиссияны

алгага көрө ишленгенин билдиргенди. Предметти бек иги эм осларкы билгенинде да энци дересе хазырлаганын, алай нек этгенин да ангылатканды. Сабийлени окутууда, юйретюуде илезу ишени магьаналы улуу болганыны чертенди.

Анна Жабаровнагы да комиссияны жандан соруула бек болгандыла. Ол кыайсы окуу кыталкы керө ишленгени, аны нек сайлагына дери да кьнюрчюлени билдиргенди.

Устаз кесини ишени терек билгени, ангылаган специалист болганыны да кьнюрчюлени. Комиссия алыкыла конкурсу итгиларыны чыгарып бергенди. Анда хорлапталаны атлары арткаракда белгилли болуулады.

МОКЬАЛАНЫ Зуура, СУРАТДА: Бабуент элини орта школуну устазы Глашланы Валентина. СУРАТНЫ ХОЛАПЛАНЫ Марзипат алганды.

Янжик эде Байсолтанланы Алимни атын жюрютгөн ююноне рекон мастерюну арбында куруушу материалла этен цех ишени башагынагы жарым жыл болмады. Ол бир суткага беш мингге жууккы пеллобок чыгарды. Алыны кастелорыны ий болганы себетли бери алынуула башха жерледа да келеди.

Предпринимательле Гелестанланы Мухтар бля Аслан Карданов ачкан цехте 18 адам урунды. Быйыл бөлүмчюлени саны Янжикда онбаша жеткенди. Алада эки жоюге жууккы адам кьнюрчю иш тапкандыла. Ол а шиндөгю кыялыны болумула халкыга ий болушукту.

ЭЛЕКУЛАНЫ Хасан, СУРАТДА: (сондан оннга) цехни ишчилери Эзданланы Аслан бля Траманлы Юсюн.

Ингири

Нальчикде Миллет библиоте- када ишлеринде, эңчи жашула- рындада жетишилген Ингири бар- дырылган. Бу огурулу жу- мушну окуучулары залыны башкасы Зарема Секркова баш- коосуна берилген...

Занжоланы Фейла ингири кыргызанлаагы ыраазылыгы билдиргенди.

СЕЙРИ АДАМЛА БЛА ТӨБЕШИУЛЕ

«Биз буз урууну тыябыз, жауун жаудурабыз, бултутланы чачабыз»

Алгарында он олимпон кыргызан автор коллек- тивы, РАН-ны академия Зампайханы Мискиланы башка- лыгында, Россияны Правительствоу илму эм техника жаны баш суурааны тийишчилер. Алар жераш- дырган «Созданы и внедрены технологич сохранения жинезобезопасаощих функций окружающей среды на основе инновационных разработок искусственного регу- лирования атмосферных осадков» деген проект куюно...

барды, алай бла файдала өсөргине сөз да жокду. Дагында кыргызга регион- да (Ставрополь край, Якутия, Кавказстан, Иран, Куба, Си- рия эм д.б.) жалган мадар- ланы болушулу бла жауун- ланы 15-30 процентте көбей- тирге кылуудан келгенди. Буз урууга кыжау ракет- ланы, жауун жаудуруга се- беллик этген патронаны тыш кыраллаага сатыу көбейген- ди, аны хайрындан ахыр

орунбасыбыз. Биогонлюк- де ызыгыздан келире деп шынара жаш алимгериз бардыгыбыз. Россиядотмени башка ин- ститутурунда болмай, бизде буюндоо жаш алимгериз көпүлдө. Док- трин диссертациларын жазы- дай турганын, аспиранты да бардыла. Бардыла атларын санды чыгырлаабыз, алай Жарашуулары Муратын, Аб- шаланы Алийн, Малкпарыны Аминатны, Созыяланы Пе- жанын, Мызыяны Женети- н, Гергукчаланы Ахматны атларын белгилериз эдим. Кыруу тойлоубуз, шынара жашарыбыз бардыла!

Эм иги аналагы - сый эм махтау

Мария Котлярова - белгилу журналист эм издателди. Баш иеси Виктор бла Кыбарыт- Малкары тартып, белгилу- Мадина Абрамова Меччаны Кязимни, көп жакта материалла жыйып, сейрилик китапла басмалагандыла. Бу адмалны тамамлаган ишле- рини тийишли багыны, алам, келтик төпсө бертик болура. Мария Котлярова ана эм ин- ниди. Тудукмугу ана эм ин- ниди жаны жетишимлеге келген- дери.

Мадина Шахметова - химия илму- ланы кандидатты, алай жа- шууан а миллет кийиле бла байланы этенди. Биогонлюк- де алай жауун кыжауу, жерни тымы салга айланды. Алай бла э молк битилме, кыралы экономикасына са- улдай да улуу зырыфтык эти- леди. Адамды улуу ишине ге алганды жазуу болура керекди.

публиканы Баш оодоно уго- лоний ишле жаны бла оод кол- логиясы башкасыды. Кызы шокда жетишилген окуяду. Лейла Хайбуллахованы аймакка кере, хас адм и жер- гинде ахшылыкны, халал- лыкны тамырландырырга жорюрге керекди, кен деген- де огурусулуку, куюнозюк, адм хасарга, кесери куюн- чиле адм хасарга, «Бир бирине- ге журмет этеги юренилген. Халкыны, адманы юсоонди ай- тахнда да, аланы иги атларын а- сыды бургуу керекди, оош иш- лени кере тууп тургуу керек- мейди», - дегени эди. Агабийланы Аминат кардиоло- гия араду оту жылдан бери кардиолог-ревматолог болуп ишленди. Назму киталары да бардыла. Байыл тишчиле- ры сулуулары ичиндеги ара- ара оонды. Коч сайыны ана- сыды, бир тудукмугу бедди. Аминат белгилу ананы кызы- ды, 2008 жылда аны оңир са- ейт бедденген анасы. Жаниет Бегмуровой конурда бек апа- мент аныга саналганды. Людмила Гужеева - про- фессор, экономика илмуланы доктору, эл молк кырал акаде- мика статистика кафедраны тамагасыды, анды эм инниди. Людмила Шаухулова - Юкус- сын воланы Шамал Кавказда кы- рал институтуна кафедраны тамагасыды, атасы Шумхо Абиде - кабарыла жарак- ландырыулардан бирди, жети

тил билгенди. Каменност эдди биринчи шок ачканды. Людмила Хажетова апасыны ишин биогонлюкде жети- шими бардыранды, анды эм инниди. Сейрилик шарт: Люд- мила жол сайы Пушкари Бет- уе чыгармаларын жазганды алып чыгады. Мария Шортанова - Россияны сыйлы артисткасы, КЭМР-ни халкы артисткасы. Оту эм «Ка- бардинка» ансамблиде төлөген- ди, болууганда «Зори Кавка- за» сабый коллективни белег- мейстерди. Белгилу жазуучу Аксеров Шортанову бла КЭМАСР-ни сайлы артисткасы Даника Шортанованы кыла- рыды. Эки жаш водоренди. Жаш заманында Алланы оостини «Алан» ансамблиде чакырыгандыранды, атасы: «Бусуладда бир зат эрге кы- луудан келе эсе, кечки халкы- ныга эт», - деп жибергенди. Алла чок жоз сабын төспө- ге юрөгетинди, аландан бир кы- ууму биогонлюкде «Балкари», «Кабардинка» ансамблиде төлө- сейледи. Ингириде Алла: «Мен 57 кыралда болганмы, алай бизи тишчилеууларбызга ариулары уа бир жерде да кере- меним», - дегени. Сейрилик шарт: 27 жыл- ыинде Алла саянда төлсөнги кийилеринде бир кере да ол- турмаганды. Ишине, миллет кийиле кышалды бир журмет бергенди бу шартта ачык кыро- нулу турды.

Магомет Тахирович, проектин баш маганасы недеди?

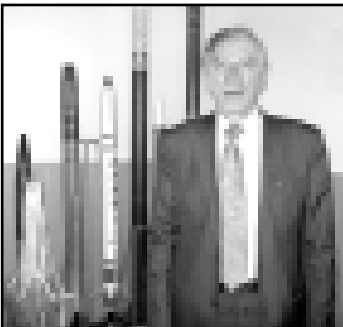
Магомет Тахирович, проектин баш маганасы недеди? - Илму терминиле хайыр- ламай англылатгыра кире- шейим. Биогонлюкде «гло- бальное потепление» деген ашштенген болмаз. Алгын кызы суукуланы ахыр да керемен жерледе, сөз ючюн, Мароккода неда Перуку кыргыз жерлеринде, кыар, кы- ала жоруула кыралыны кыралыны экономикаларына, эл молклерине улуу заран сапалдыла.

Россияны юсоонди айткан- да, жаууну жерде ала көп суураа жорланганды. Экин- кысыкан райондаа уа азай- гандыла. Аны хатасындан, сөз ючюн, Кавказда жер то- бондогу суула көтөрүлгөн- диле, алай бла жауун жуул- май, кырыла болууды, жер- ны тымы салга айланды. Алай бла э молк битилме, кыралы экономикасына са- улдай да улуу зырыфтык эти- леди. Адамды улуу ишине ге алганды жазуу болура керекди.

Проекте куюно халын тин- туу жаны бла ахыр жылда бардыран ишбир киргенди. Бизни юсоонди айткан- ды. Биринчи бөлүмөн мен жарашырылган, ол бузуу, сак жауунланы, аланы хата- сындан болган кырыланы тохтатуу жаны бла ишчи кы- жуула жорланганды. Экин- кийинде жауун жетишме- рени жерде жалган мадар- ланы хайрыланып, аны кы- алай жаудуруга болуугу белгиленди.

Бизни юсоонди айткан- ды. Биринчи бөлүмөн мен жарашырылган, ол бузуу, сак жауунланы, аланы хата- сындан болган кырыланы тохтатуу жаны бла ишчи кы- жуула жорланганды. Экин- кийинде жауун жетишме- рени жерде жалган мадар- ланы хайрыланып, аны кы- алай жаудуруга болуугу белгиленди.

ЮРИСТИ Хайырлы ушакъ Элбурс району Пенсия фондуу бөлүмөндө жаша- рын келген адамга окугу- жан жаш төло бла жолукса- андыла. Аны «Новая волна» деген организация кырау- анды башкарып, аны кы- алай жаудуруга болуугу белгиленди.

Бизни юсоонди айткан- ды. Биринчи бөлүмөн мен жарашырылган, ол бузуу, сак жауунланы, аланы хата- сындан болган кырыланы тохтатуу жаны бла ишчи кы- жуула жорланганды. Экин- кийинде жауун жетишме- рени жерде жалган мадар- ланы хайрыланып, аны кы- алай жаудуруга болуугу белгиленди.

ны чачырыу мадарла да жа- рашдырылгандыла. Бизни юсоонди айткан- ды «булт- ланы кырылары бла чачы- ргана» дейлери бирле. Алай тийишли техникасы идиби жазна бармаз эди. Белгиле- нен жумушланы бардырыга жарауу техника да кура- шдырылганды. Тюрло- туюноу ракеталаны, ироплат- туюноулары, промышленной производствого салганын.

«Куюно халыны торлене турганы кыралыны эконо- микасы заран келтиредди, дей- си. Проект алаа азайтыл- га себептик эткенди. Сөзүсү, хау! Юлгоге, Рос- сейде буз уруудан кыруула- ны ишлени 2,3 миллион гек- тар жерде СНГ-ны кыралы- ланган (Украина, Молдова, Уз- бекстан, д.б.) тыш кырал- лада (Аргентина, Бразилия, Болгария, д.б.) бардырабыз.

Россияны алып кырау- ганды, кыжоруула тыйытты болуудан кыруулуугу ишле- ги айтканды. Проектке кире- тпөлгөн мадарланы Москвада, Ташкентте, Санкт-Петербург- да эм башка жерледе кенг айтылганды. Тюрло- туюноу бөлүмөндө уа илму ишине тунан

беш жылда файда 11 милли- он доллардан аслам болган- ды. Мен ишлене жылдаа уа битеу да бирге кырал бюджетте 160 миллион доллар тохтоткенди, эттен кыранча- рыбыз а 20-30 кереге аздыла.

Бу ишлени социальный маганасы да улууду: жагы ишчи жерле кыралгандыла, кыралда экология эм метео- рология, кыжоруулуку куюнодди. Проектни жараш- дырган кезиуде 100 илму ста- тьла бла монография жазыл- ганды, биз кыраган техно- логияны ООН-ну Битеуду- ны метеорология организа- циясы хайрылыга санаганды.

«Проектни жашауда барды- рырга тийишли техника да кырау- ганды, дегенисиз. Кезиуде жарашырылган а бар- мыды?» - Мен «Эле» деген автома- тизацияланган ракета уста- новкала ишлеткенге, аны «Телеманика» заводда про- изводствого салганыбыз. Бу сагында буз урууга кыжау ракеталаны чок тюрлоосуно проектни хазырлай турама.

«Сиз Бийик тау - геофизи- ка институту директору

ласам, ол адам тюз малкыр- тилдене сөздө, алай жу- укдууда тау эм уйгур тиле. Андан сора мен аны бла кези- бизча сөлөшөн билген. Бу халар провинцияны губер- натору жетеди. Ол бизни кы- накты чакырып, мени кы- наты олтуртуп: «Тил кырау- данды, дин кыраууданды», - деп, башкаладан эңчи кере- ген эди.

«Мен билгенден, апагызы белгилу эфенди болганды. Ол бизни илму бла кере- шеними жаратамы эди?» - Ананы Мызыяны Женети- н, Гергукчаланы Ахматны атларын белгилериз эдим. Кыруу тойлоубуз, шынара жашарыбыз бардыла!

«Илму иш бла кыраууген кезиуде кен тыш кырауу- раллаага барырга да тоше болуу?» - Мен 1967 жылдан бери дай- муу ол илму конференция- лаа, семинарлаа кыташты- лам. Аслам кыралда болганмы, ол санда Аргенти- нада, Бразилияда, Мароккода, Кытайда, Тайландда эм баш- халада. Битеудуны метеоро- логия организацияны экспор- тилуу жазырылганда Жене- вада көп баруучу эдим.

«Аны юсоонди толукрайт айтагызы эди. 20 жылдан артык заман- ны ОО-ну Битеудуны метеоро- логия организациясыны бу- лутланы физикасыны бла химиясыны эм куюно халын кыруу жаны бла эксперти болганмы. Семинара аслам- кыралда болганмы, алай чок кере ала. Нальчикде бардырылган- ларына өхтөмленериди. Ол бизни жетишмеуу белгиле- рени башта илму болуугу керекти.

«Тыш кыралладан эрчи- сизде кыраууларны бачы- сыды?» - Аргентинада көп жыллы ишленгенге. Бу кыралыны ай- ныр амаллары көтүлө, адамлары эринчек болсола да, букурган аны халат- сыз, заманында толтура биле- диле. Кытайда Кытайда Синцз- зан провинцияда болган бир ишчи юсоонди эңчи айтыркы эдим. Анда уйгуруула жа- шайдыла. Биз, Россияден бек профессор, дагында кытайлы алимле, «Кы- уула» монография кырауу. Аны башчысы бла, ол да уйгуру эди, ушакты тилман- кыла да бардырабыз: биз ай- танканы биринчиден кытай тилге, аны бла уйгур тилге көчөрдү. Иги эс буруп тын- га

Жергешелериз республиканын тышчына

Мени биогонлюк ушакъ ингири, Москваны Бауман атлы институту университетини шахарында «СМ» деген белгилу холдинги кырууну кирген «СМЭЙ-Стальпроект» компанияда инженер-проектирчи. Ол жаш специалист болганыбыз, апаг жупулы проектин бардырыгы шынаганды.

Санауу, билим алырга иттинулопо ючюн биргесине ишлене аны номчаны келуу болуу. Сөз Меччаны Туканы жаны Шахмини юсоонди барды. Мен аны бла Интернет бла ушакъ этенме.

«Кязим апгасы усталыгынын сайлаганма»

- Шама, сен урунган фир- ма бла кырауегени айтсан эди. Биз металлургия комбинат- тын тюрлоо эртенге кен иш- терин проектин жарашыра- быз, аланы орнаткан да эте- би. Холдинги бир неча кы- рада кесини компаниялары бардыла. Апада чок мин бла жарымга жуук специалист урундады. Москвада бөлү- мөндө уа жыйырма адам бо- лабыз. Сөз ары кылай бла тохтө- генди. - Университетти алтынчы курсуна «Точмет» деген ме- таллургия оборудованын проектин жарашырдиган илму-производство фирмасы ишлеп башаганды. Окс-

улуу проектке заказчы да жок эди. Биз белгилу кол- легаларыбызга Россияде, Европада ала ала бардыла. Проекткеде болушчаныбыз. Көп болмай а кесибизге да улуу заказ бергенди. Липецке металлургия комбинатга керек жагы тынчы чарты- ларын жарашыра турарбыз. Мен ол ишчи башчысыны болушчусуума. Көп бол- май а кесиме да башча про-

екте бергенди. Улуу болма- са да, ол мак баганылды. Алай фир- маны иш астык аламат бар- магыны бергенди ол, банкрот болуу жагыбын эди.

Ол заманда анда бирге ишле- ген бир жаш, «СМЭЙ-Стальпроект» компанияны теле- фон номерин бери, анда конструктора кереклери ай- ттайды. Мен советсаванын ба- рама да, санауум болган- ны себепли ишле аладыла. Ан- дан бери чок жыл озганды. - Ол алай аз заман тойло- до, сөз бир тюрло проек- тин жарашырылгы кы- тышчанымыс?

- Биринчи эки жылда чер- чюла этуу бла кырауегениме. Санауу, билим да алыганыма. Кертисин айтканда, хазна өк бергенди. Улуу болма- са да, ол мак баганылды. Алай фир- маны иш астык аламат бар- магыны бергенди ол, банкрот болуу жагыбын эди.

улуу тойлоомдо?

- Мен жангы кесим тойло- омун. Бирге урунган уста- мдарыбыз эткен програм- дан, билмилеринде да юлоу ала ишлемге. Бизни проектирчины юлгопрени аспасында белгилу кол- легаларыбыз бердила. Апа- да кен зат, кыруу манга угай, бизни фирманы россия иш- чилерини барысына да жа- нгы. Нен дегенде технологи-

апа жаны бла Россия Европа- дан иги да артка кылаганды. Болсада бир быр затланы биз аладан уста билбиз. Сөз ючюн черткы эткен програм- да бла ишлеуге мен тыш кы- ралы специалисттендн уста- ма. Кертиси айтканда, россе- йли, тыш кыралы специалист- лерден да көп зат кырауула.

«Командировакыла уа баруучумуз?» - Бармай ал Липецке, Ново- броитское, Бекабада метал- лургия комбинатда болган- ды. Бизни продукцияны чыгарган предприятиеялаа бары, хазыр оборудованын каячосуно тийбиз. Бу ала аны заводда снатыу ишбир- инде бардыла. Апа да кон- троль этерге керекти, Бир-

улуу тойлоомдо?

улуу тойлоомдо? - Мен жангы кесим тойло- омун. Бирге урунган уста- мдарыбыз эткен програм- дан, билмилеринде да юлоу ала ишлемге. Бизни проектирчины юлгопрени аспасында белгилу кол- легаларыбыз бердила. Апа- да кен зат, кыруу манга угай, бизни фирманы россия иш- чилерини барысына да жа- нгы. Нен дегенде технологи-

апа жаны бла Россия Европа- дан иги да артка кылаганды. Болсада бир кезиуде кесим сей- ди. Тыш кыраллаа командир- оворакыла да болгандыла. Билтер февраль айда Амери- каны Биркинг Штатларында бизинча «СМ» холдинге кир- ген «ЕКО» фирмасы барган- ма. Москвада фирма апа бла бирге Липецки металлургия комбинатын казакан тохтуду. Мен ол проектин жашауда бардырган специалистни Билтерине ары барып, ол жаны бла апа барыраны кы- лай толтурганын көрүп, кесибини ишбирини башла- рыга керекти информация бла шагырылгенинеме. Ол ко- мандировакыла мага не берген- ди десиги, бери келип, аланы черткелери бла ишле, кесим

бизниклини да этип башла- ганды. Бек улуу билим алганмы, санауум да есдорганмы?

Көп болмай Белгилу партнёрларыбыз бардыр- ганы конференцияда да жибергенди. Анда «СМ» компанияны баш- чылары, менеджерлери да жыйыл- гандыла. Конференция- да холдинги айнуууу жоллары оозонотулди. Битеудуны экономика кытыккыны юсоонди да барганды сөз. Металлур- гия компанияны ишле- рини ол улуу чырмауула, кырауула кытег казак бер- туге уа ападыла.

«Кыбарыт-Малкырада метал- лургия производствожок- ду?» - Сен бу усталыктын не сай- лаганысы?

Биринчи айханда, метал- лургия жаны бла усталыктын алырма деп эсимде да жок эди. Программист болууга эйи мурамын. Бийик билими да кырауула ары шахарын да даржалы окуу юуде алыр- гы итингенме. Алай программисте конкурс улуу болганы себепти кыга- ыттарыла темирин иси кура- да басып илгенге технологияны эм оборудованыны ка- федрасына бериге тохтоткенди. Ол заманда аны бошасам, кылай иш илгерим юсоон- дон саргыш да этий эдим. - Сора окуураман кыла-

Дынгыт?

Биринчи заманда жорегим бөлүмүндө ишлей эди. Биле- кулеттеге көчмө деп да коре- шегенме, болмагандан сора, мени атамы апасы Ме- ччаны Кязим да темирчи деп да, ол мени кыдарымы деп кылапты.

Биринчи кере улуу произ- водствого практикада барган- мындан сора уа усталыгымы сейримге эсе башлаганды. Эри аны башчысыны алаш- ырк тойлоом. Кен дегенде металлургия жаны бла мен кен затны билме, аны иги тохшо- нганмы, амала билмимси, кы- тауула да хайырылган огулм барды.

Манга проекте ишанып башлаганыра уа иги специа- лды болганымы инсандарды ботон ады ишлеге кыл- лендириди. Анга мен окуган университетни темирин иси курауу бла басып илгенге техно- логияны эм оборудованыны кафедрасыны башчысы Алек- сандр Григорьевич Колесник да улуу себептик эткенди. Анга бек ырамын. - Мындан ары уа кылай мурадларын бардыла? - Улга кырауу пива са- лыгы союмоюнеме, алай ма- шинала ишлеуде бла металлур- гия кочло специалист болур мурамын а барды. Ишимде өсүүдө да сейрим улуула.

А ТАЛАЕВ

Концерт Романсы ингири

Жаз башыны келгени Нальчикни ормаларын- да, концерт залларында да туура көрүндө, эши- тилинде. Ара шахары- бизинча административ- нысы Кызууула управле- нысы кырауу, Культура фонды «И жизнь, и слё- зы, и любовь» деген ат- бла романсын ингири бардырылганды. Ол кюн ары бу аруу музыка жанры сойноле келген эдиле.

Аланы КЭМР-ни сыйлы артистери Валерий Кай- цуков бла Игорь Расте- рев ботонда бек кыу- а н д ы р ь г а н ы л а . Нальчикни искусство шолкуну усталары Ири- на Белоцерковская бла Светлана Угусова да жыйылганын ыразы эткенди, терен сезим бла айтыр жырларын. Бирде өхтөмлик, бирде мударлык эсленгенди РО-ни сыйлы артисти Светлана Богатыржанын бөтинде. Сора ол бу жа- рык ингири курауу- анлаага ыразылыгы билдирди: «Романс дуни- даа сүймөкчи бла ари- улук жашаганыра кы- дар айлук тюрлою- ду», - дегени. Искустволаны олуруу окуучулары Игорь Земский, Залим Катан- чев, Камилла Сакир- денко, Кристина Арен- гош, Азамат Кумуков да кыташхандыла ром- ансы ингирине. Л. ДЗАМХОВА.

